

YELLOWSTONE, LA VIGÈNCIA D'UN PARC PIONER

140 ANIVERSARI DEL PRIMER PARC NATURAL DEL MÓN

Albert Masó

Actualment sembla una obvietat afirmar que cal conservar la natura i que s'han de prendre mesures per preservar-la de la degradació. Tanmateix, durant el segle XIX aquesta consciència no existia. En plena conquesta de l'oest nord-americà, els immensos territoris simplement eren ocupats, els boscos constituïen magatzems de fusta i llenya i els animals eren poc més que peces de caça per obtenir carn i traficar amb les pells. En els altres països, la idea que es tenia de la natura no era gaire diferent.

Doncs bé, per canviar aquesta dinàmica va ser determinant la creació del primer parc natural del món: el de Yellowstone, el 1872, ara fa 140 anys. Va ser

un bon invent. En efecte, la delimitació d'una àrea protegida va significar un important punt d'inflexió en la manera d'entendre el respecte cap a la natura. Un dels fets que més va ajudar a la constitució del parc va ser la difusió de les fotografies realitzades el 1870 per

William Henry Jackson en una expedició geològica per explorar una inhòspita regió anomenada Yellowstone. Inicialment es va establir com a espai públic per al «benefici i gaudi del poble», però la qüestió era que es prohibí la construcció lliure, la tala d'arbres i la caça d'animals, és a dir, es va fundar un parc natural, una acció pionera que va influir en la política conservacionista a escala global.

«YELLOWSTONE FORMA UN ECOSISTEMA IMMENS DE L'EXTENSÍO D'HOLANDA QUE HA PERMÈS SOBREVUIRE A GRAN QUANTITAT D'ESPÈCIES. ÉS TAMBÉ EL PARC NATURAL MÉS VISITAT DEL MÓN, AMB MÉS DE TRES MILIONS DE VISITES ANUALS»

© Albert Masó

El popular guèiser Old Faithful és una de les moltes meravelles geotermals del parc. El nom prové de la regularitat amb què expulsa l'aigua a alta temperatura.

Ràpidament van produir-se conseqüències positives. Una d'elles va ser que es va evitar l'extinció del bisó. Aquest enorme herbívor era l'animal més important per als indis, que s'alimentaven de la seva carn, es vestien amb les seves pells i fabricaven eines amb els seus ossos. Fins el punt que, quaranta anys abans de la fundació del parc, el govern va ordenar exterminar-los per intentar reduir les poblacions índies hostils. Quan els europeus van arribar a les costes americanes, l'espècie comptava seixanta milions d'exemplars. Tanmateix la caça excessiva, la colonització i explotació de les grans praderies i l'arribada del ferrocarril van provocar que el bisó estigués a punt d'extingir-se i que la població quedés reduïda a uns centenars. Se'n van arribar a matar per plaer, per practicar punteria des del tren; després els cossos quedaven abandonats enmig de la plana.

Llavors va començar la croada per recuperar l'espècie: un petit grup de bisons instal·lat a Yellowstone, que era ja parc natural, va prosperar i en poc temps no només va assegurar el seu futur a la reserva, sinó que va servir per repoblar altres zones on havia ja desaparegut. Així mateix, moltes altres espècies van anar recuperant les seves poblacions originals. Ràpidament, aquestes

© Albert Masó

Un ramat de bisons, l'emblema del parc, pastura a les praderies de Hayden Valley. Fou el protagonista del primer gran èxit del parc: a punt d'extingir-se, la bona gestió ambiental va aconseguir salvar l'espècie.

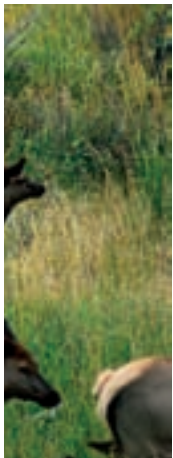
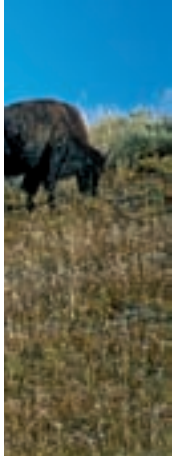

© Albert Masó

Un mascle de cérvol wapiti brama en presència de les femelles a la vora del riu Garner, a la regió de Mammoth. Aquest cérvol forma grans ramats, va arribar als 100.000 exemplars després de la desaparició del llop.

mesures van ser imitades en altres països, estímulant la creació de nous parcs naturals per tot el planeta.

No obstant això, com va advertir en el seu moment el doctor Ramon Margalef, de vegades es cau en l'error de crear parcs naturals per després, sota l'argúcia de dir que ja es conserva alguna cosa, arrasar la resta del territori. A més, la normativa que aplica la direcció del «parc de l'ós Yogui» no està exempta de polèmica, i és que gestionar un parc d'aquestes dimensions comporta necessàriament mesures controvertides, que a vegades han estat contraproductives i ha calgut rectificar. Per exemple, la desaparició del llop a començament del segle xx (per la seva injustificada mala fama) va provocar un espectacular increment de la població d'alguns animals com ara

La Lower Yellowstone Falls, amb els seus 94 metres de caiguda lliure, és la cascada més gran del parc.

el cérvol wapiti, que es va acostar als 100.000 exemplars. Tanmateix, la reintroducció del llop ha començat a redreçar la situació.

Un altre problema va ser com afrontar la lluita contra els focs forestals que es produïen al parc. Al començament s'apagaven tots els declarats, naturals o no, però això significava deixar el sòl dels boscos ple de branques. Així va ser com, el 1988, gran part de la fusta morta acumulada durant noranta anys es trobava per tot el parc. Aquell estiu, els incendis que es van produir el mes de juny no es van poder apagar fins les primeres nevades de setembre. Es van cremar mig milió d'hectàrees, un 36% de la superfície total del parc. Arran d'això, la política va canviar: ara els incendis provocats per causes naturals es deixen cremar controladament perquè es consideren un factor natural de regeneració del bosc, i només s'intervé en els causats per l'home.

És, doncs, un bon moment per recordar l'esdeveniment de 1872 i fer balanç no tan sols dels 140 anys de funcionament de Yellowstone, sinó de 140 anys de

«UN DELS FETS QUE MÉS VA AJUDAR A LA CONSTITUCIÓ DEL PARC DE YELLOWSTONE VA SER LA DIFUSIÓ DE LES FOTOGRAFIES REALITZADES EL 1870 PER WILLIAM HENRY JACKSON EN UNA EXPEDICIÓ GEOLÒGICA»

gestió de parcs naturals. Però aquest parc no sols és important pel fet de ser el pioner, sinó també perquè posseeix infinitat de valors que el converteixen en un indret excepcional. Conté unes 10.000 formacions termals (la major concentració que es coneix), incloent-hi més de 200 guèisers.

Enclavat al cor de les Muntanyes Rocalloses, enclou pics alts i escarpats, ja que es tracta d'una serralada geològicament jove i, per tant, poc erosionada. La tonalitat groguenca d'algunes de les roques del parc li ha donat nom, ja que Yellowstone significa "pedra groga". A les parts altes perduren glaceres de tipus alpí travessades per un profund canó perforat pel riu Yellowstone, que origina una cascada de gairebé 100 metres de caiguda lliure. Presenta arbres centenaris, troncs fossilitzats, rius salvatges i una gran riquesa en minerals d'origen volcànic, com el basalt, que pot cristal·litzar i donar lloc a grans formacions vidrioses d'obsidiana, com l'impressionant massís d'Obsidiana.

Juntament amb el Grand Teton National Park i els boscos nacionals i refugis de fauna que l'envolten, forma un ecosistema immens de la superfície d'Holanda que ha permès sobreviure gran quantitat d'espècies. En els vessants creixen grans boscos de pins i avets, com també extenses praderies, en les quals es poden veure coiots, cérvols, óssos grizzly, ants, linxs, cabres blanques... fins a una seixantena de mamífers que formen

part d'una rica fauna de muntanya. Per tot això es comprèn que, a més del primer, Yellowstone sigui també el parc natural més visitat del món, amb més de tres milions de visites anuals.

■ UN ORIGEN INFERNAL

Fa 600.000 anys, enmig de Nord-Amèrica hi va haver una enorme erupció d'un extraordinari volcà que va canviar dràsticament el paisatge, formant la caldera de 2.500 km² que es troba al centre del parc. Es tracta d'una zona amb una activitat geotèrmica molt gran que forma guèisers, fumaroles, volcans de fang, fonts termals...

Algunes tribus índies, com els Shoshone i els Bannock, hi caçaven molt abans que arribessin els conqueridors, però altres tribus creien que estava poblada d'esperits malignes a causa dels espectaculars fenòmens geotermals. Amb l'arribada dels europeus i tot el que va comportar es produí un canvi dràstic en el paisatge i es van reduir moltíssim les poblacions de bisons, llops i óssos.

© Albert Masó

Els incendis forestals, un dels problemes més polèmics que ha hagut d'afrontar el parc, han deixat paisatges desolats com aquest bosc a la ribera del riu Madison.

© Albert Masó

El profund canó perforat pel riu Yellowstone revela la tonalitat groguenca de la serralada, origen del nom Yellowstone, que vol dir "pedra groga".

El 1808, John Colter, el primer explorador d'origen europeu, va descriure aquestes terres com paratges plens de calderes de foc i aigua bullent, que van donar lloc al sobrenom de «l'infern d'en Colter».

Els primers visitants hi anaven atrets per les meravelles geotermals, i no prestaven gaire atenció als increïbles paisatges verges ni a la rica fauna que els habitava.

■ EL SENTIT DELS ESPAIS PROTEGITS ARA

Per descomptat, es poden trobar inconvenients a la constitució d'àrees protegides. Però els pocs que es puguin argumentar es veuen compensats de manera aclaparadora pels aspectes positius que aporten els parcs.

Un parc natural representa el refugi (a vegades l'últim) de moltes espècies, que si desapareguessin serien irrecuperables. Això no és comparable als pocs exemplars que poden quedar en un zoo o un centre de recuperació, ja que, per evitar el perill de la degeneració per consanguinitat, ha d'existir una població suficientment gran. Així mateix, conserva ecosistemes complets, la qual cosa està a un nivell molt superior al manteniment d'una o unes

© Albert Masó

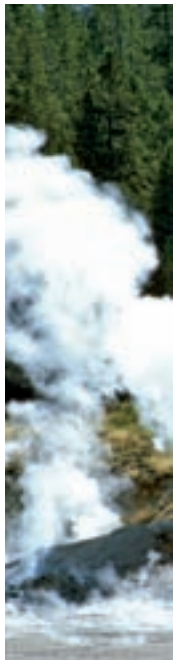
L'espectacular formació de les terrasses de Minerva és deguda al dipòsit de minerals que es van sobreposant per la contínua evaporació de l'aigua calenta que sorgeix de l'interior de la terra.

quantas espècies, i permet la realització d'estudis d'ecologia i altres branques de la biologia que, d'una altra manera, resultaria impossible fer. També facilita l'ensenyança pràctica i sobre el terreny de múltiples aspectes de la natura i, per tant, la conscienciació col·lectiva de la necessitat de preservar-la de la destrucció. Tan sols es pot apreciar i defensar allò que es coneix.

Davant la creixent evidència de la disminució de la diversitat biològica del planeta, és inqüestionable que els parcs naturals representen una reserva d'aquesta biodiversitat; almenys així es pot impedir la industrialització, l'agricultura, l'erosió, la desforestació, la desertificació i altres factors que alteren greument el medi.

Finalment, l'argument de mantenir un entorn estètic també és vàlid. Si s'han de conservar les catedrals, els monuments i altres obres artificials per la seva bellesa, no veig per què no s'ha de conservar un paratge natural pel mateix motiu... tot i amb el supòsit que no s'hi estigués protegint cap espècie en perill.

En aquesta qüestió, és molt il·lustratiu i plenament vigent el que escrigué el doctor Ramon Folch ara fa

© Albert Masó

Les fumaroles, la manifestació més aparent de l'activitat volcànica del parc. Al seu voltant, el bosc es veu obligat a retrocedir, com en aquest indret del Norris Geyser Basin.

LLOCS EMBLEMÀTICS DE YELLOWSTONE

Grand Canyon

Excavat durant milers d'anys pel riu Yellowstone, aquest canó té un recorregut de 32 km on trobem espectaculars salts d'aigua. Els seus colors, que es poden apreciar molt bé en les parets de fins a 360 metres d'alçada, van del groc al vermell, fruit de l'acció de la calor i dels agents químics sobre una roca volcànica anomenada riolita que es diposità durant la gran explosió primigènia.

Mammoth Hot Springs

Situades prop de l'entrada nord del parc, aquestes increïbles terrasses de colors canviants (anomenades de Minerva) s'originen per l'aigua bullent que surt de l'interior de la Terra. L'evaporació constant fa que es dipositin els minerals a la superfície de les diferents terrasses que es van formant, que adoptaran diversos colors segons els bacteris fotosintètics que s'hi estableixin.

Upper Geyser Basin

En aquesta zona, un caminet uneix dues formacions espectaculars. Una és el popular guèiser anomenat Old Faithful ("vell fidel") per la seva regularitat: expulsa l'aigua bullent a una alçada de 55 metres cada hora i quart de mitjana. L'altra és el Morning Glory Pool, una font termal que, igual com les terrasses de Minerva, adopta diferents colors segons els bacteris fotosintètics que hi hagi: del verd fosc a temperatures mitjanes fins al groc clar a 75 °C, passant pel marró i el taronja.

Hayden Valley

És una gran extensió molt adequada per a observar i fotografiar fauna, sobretot aus i mamífers. Es poden veure grans ramats de bisons desplaçant-se a través de les valls i, amb sort, algun dels 200 ósos grizzly que queden al parc. Tant l'un com l'altre són dels pocs animals perillosos de Yellowstone; tot i així, només ho seran si ens hi acostem massa i ens comportem de manera imprudent.

Norris Geyser Basin

Aquí es troba el volcà de fang (Mud Volcano), que no és un volcà sinó un pou de fang que sembla que bulli però que en realitat es tracta de bombolles que es formen pels gasos que emanen de la Terra. Tanmateix, el protagonista d'aquesta zona és el guèiser Steamboat, el més gran del món. Assoleix els 90 metres d'alçada, però només el podem veure actiu un parell de vegades l'any.

© Albert Masó

De dalt a baix, i d'esquerra a dreta. Un exemplar de cérvol nord-americà (*Cervus elaphus*), anomenat *elk* o *wapiti* pels indis autòctons, recorre els boscos de Mammoth. El cérvol comú o roig (*Odocoileus hemionus*) s'agrupa en ramats, com aquest que entra en un bosc de la plana central de Yellowstone. Un esquirol llistat del gènere *Tamias*, anomenat *chipmunk*, reposa sobre una roca prop del riu Gibbon. Un bisó americà (*Bison bison*) pastura a les praderies vora el riu Gibbon. Un coiote (*Canis latrans*) observa atentament una presa a Alum Creek. I, finalment, un grup de pelicans blancs americans (*Pelecanus erythrorhynchos*) es banyen en una llacuna de Hayden Valley.

més de trenta anys al capítol «El cas dels espais naturals protegits» (*Sobre ecologismo y ecología aplicada*, 1977), concretament a l'apartat «Objectius científics, pedagògics i estètics dels espais naturals protegits». En subscriure-ho i no poder-ho millorar, prefereixo reproduir unes quantes línies literalment:

En l'actual context de degradació ambiental, el manteniment de zones protegides, més que no un avantatge és una

necessitat imperiosa per a la investigació científica. [...] En un altre ordre d'esdeveniments s'ha d'admetre que la majoria dels espais protegits uneixen al seu interès científic i pedagògic un interès estètic, donat que sol tractar-se d'àrees previstes de l'incontestable encant de les coses harmonioses. Contribuir a mantenir la bellesa natural d'un país no és tampoc un objectiu menyspreable.

RAMON FOLCH, 1977

Albert Masó. Biòleg, professor i fotògraf de natura (Barcelona).